

Ο Αη Γκώνενας της Ίμβρου (Ιωάννης Μ. Μιχαλακόπουλος)

/ [Πεμπτουσία](#)

**Ένα τοπωνύμιο στο όριο μύθου και πραγματικότητας
μέσα από τους στίχους του Γ. Στρατήγη**

Στις 7 Ιουνίου 1921, στην αίθουσα του Δημοτικού Θεάτρου συγκεντρώθηκαν επίλεκτα μέλη της Αθηναϊκής κοινωνίας και ίδρυσαν τον «Σύνδεσμο Ψυχαγωγίας των Πολεμιστών». Ο Σύνδεσμος θα είχε ως σκοπό την έκδοση - διανομή, προς το στράτευμα, καταλλήλων βιβλίων και την ψυχαγωγία των τραυματιών με συναυλίες στα στρατιωτικά νοσοκομεία των Αθηνών και του Πειραιώς. Βέβαια, είχαν προηγηθεί ανταποκρίσεις πολεμικών απεσταλμένων (δημοσιογράφων) στις οποίες «διετυπούτο η επιθυμία των στρατιωτών όπως αποσταλώσι βιβλία διά να διασκεδάσουν την, εν αναμονή δράσεως, ανίαν των». Έτσι, και αφού «έν κατάλληλον βιβλίον αποβαίνει εἰς καλός δάσκαλος», προέκυψε το 1924 «Το βιβλίον του Στρατιώτου». Από αυτό θα εξάγονταν «διδάγματα ευγενών συναισθημάτων, περιστρεφομένων περί την Πατρίδα, την εστία, την

οικογένεια, την ευσέβεια, την Πίστη προς την Θεϊαν δύναμιν και αντίληψιν...». Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πικρή Ιστορική συγκυρία καθότι μόλις έχει προηγηθεί ο Μικρασιατικός όλεθρος (1922) και η υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης (1923) με την οποία παραχωρούνται στην Τουρκία τα στολίδια των Θρακικών Σποράδων, Ίμβρος και Τένεδος...

Όμως, φυλλομετρώντας το εν λόγω σύγγραμμα, για κάποια ανεξήγητη αιτία, ο σελιδοδείκτης συχνά ... σταματά στο προτελευταίο κείμενο, σε ένα -άγνωστο στο ευρύ κοινό- νοσταλγικό ποίημα του Γεωργίου Στρατήγη, στον Άγιο Γκένωνα...

Ο Άγιος Γκένωνας

Στης Ίμβρου τώμορφο νησί, διαμάντι στα διαμάντια
Μέσα σε βράχο θεώρατο, στην ακροθαλασσιά,
Που βλέπει προς του Ελλήσποντου το κύμα πέρα αγνάντια
Ακόμα τώρα μια μικρή σώζεται εκεί εκκλησιά.

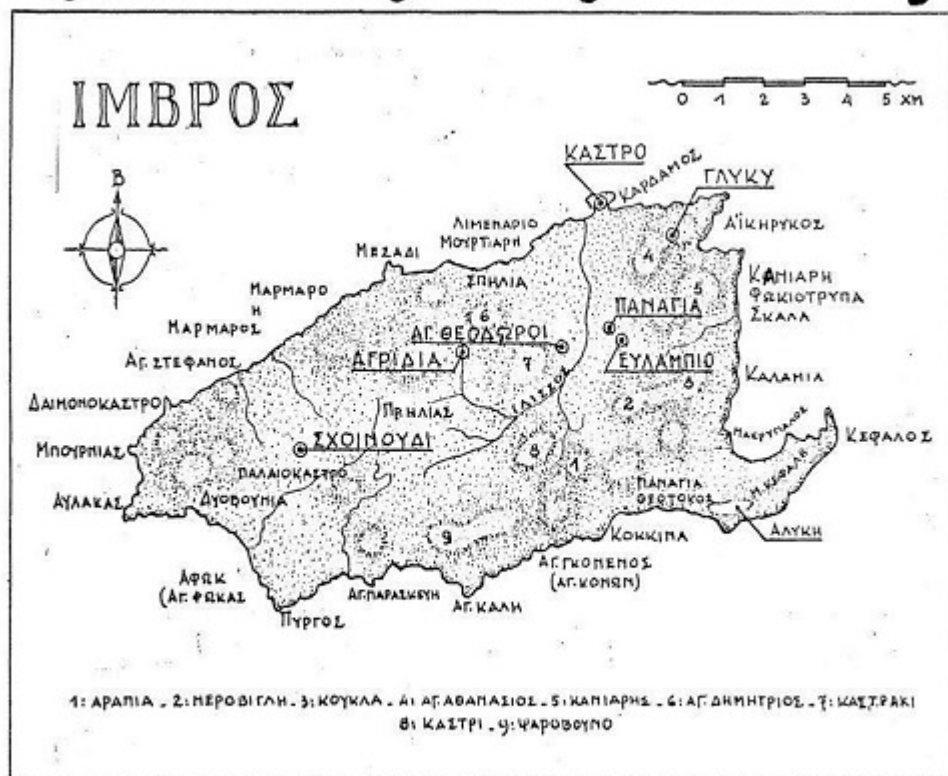
Τη λένε του Άγιου Γκένωνα και στα παλιά, εκεί πέρα
Ασκήτεψε ένας Χριστιανός, με πίστη δυνατή,
Που από το βράχο εκύτταζε το κύμα νύχτα μέρα
Και τα καράβια εβλέπανε μακρυά τον ασκητή.

Περνούσαν χρόνια και καιροί. Και με τον άγκωνα του
Χτυπώντας, εβαθούλωνε του βράχου το πλευρό,
Και, σαν αητός, επάσχιζε να χτίσει τη φωλιά του
Κείχε μονάχα ένα όνειρο για μόνο θησαυρό.

Τι τάχα να ωνειρεύουνταν στου βράχου εκεί την άκρη
Στα Δαρδανέλια βλέποντας, στους κόρφους τους στενούς;
Τι νάλπιζε ο Άγιος Γκένωνας κείχε στα μάτια δάκρυα,
Την προσευχή του στέλνοντας ψηλά στους ουρανούς;

Γεώργιος Στρατήγης

Είτε «ποιητική αδεία» είτε από απλή λεκτική παραφθορά, ο Στρατήγης προφανώς αναφέρεται στο τοπωνύμιο του Αγίου Γκόνωνα (Αη Γκώνωνα - Αγίου Κόνωνα) το οποίο βρίσκεται στα νότια παράλια της Ίμβρου «βλέποντας» προς «του Ελλήσποντου το κύμα» και τους «κόρφους τους στενούς» των Δαρδανελίων.

Χάρτης (σκαριφηματικός) της Ίμβρου.

Πέραν του παρατιθέμενου φωτογραφικού υλικού και για να επέλθει μια βαθύτερη εξοικείωση με το υπερκόσμιο στοιχείο του εν λόγω συμβολικού τοπίου, δίνεται η ακόλουθη γλαφυρή περιγραφή ενός αιμνήστου δασκάλου: « [...] Κάτω από το βουνό της Λαζαράδας, στη ρίζα ενός γκρεμού, που τη βρέχει το κύμα, είναι μια σπηλιά που συγκινεί και προβληματίζει. Συγκινεί η παράδοση και προβληματίζει το κτίσμα. Είναι τούτη η σπηλιά θεόχτιστη ή την έκαναν άνθρωποι σε παλιούς καιρούς. ποιος ξέρει για ποιο σκοπό η φύση και τα στοιχεία της ξέρουν να φτιάχνουν περίτεχνα και φανταχτερά αριστουργήματα, μπροστά στα οποία ο άνθρωπος στέκει με ανοιχτό το στόμα κι ο λογισμός του προσπαθεί να βρει τόπο να σταθεί και να σιγουρέψει, αν αυτός ο κόσμος που βλέπει είναι αληθινός! .. Κάτι τέτοιο είναι και τούτη η σπηλιά. Το πάτωμα είναι ίσιο και στρωτό από μονοκόμματα πέτρα, ο θόλος από γρανίτη επίσης είναι σκεπασμένος με πράσινα βρύα, πολυτρίχια και λογής - λογής υδρόφιλα χορτάρια που από τα φύλλα τους στάζουν λαμπερές σταγόνες νερού, που καθώς πέφτουν αραιά, ρυθμικά και σχεδόν μονότονα πάνω στην κρυστάλλινη επιφάνεια του νερού που στέκει πάνω στην πέτρα, αντιλαλούν στην ψυχή σαν μηνύματα από κάποιο άγνωστο και μακρινό κόσμο.

Στη μέση της σπηλιάς κι από την ίδια πέτρα με το πάτωμα υπάρχει κάτι σαν αρχαίος βωμός. Σαστίζει η συμμετρία και η αναλογία των διαστάσεων. Τούτο χρησιμεύει σαν Αγία Τράπεζα.

Η σπηλιά είναι απροσπέλαστη από τη στεριά και μόνο με καλό καιρό μπορείς να πλησιάσεις από ένα επικίνδυνο μονοπάτι. Από τη θάλασσα μπορείς να μπείς και με βάρκα.

Να είναι τάχα κανένα αρχαίο ιερό, ίσως του Ποσειδώνα, που κατά τον Όμηρο είχε τους σταύλους των φτερωτών αλόγων του σε αυτήν εδώ τη θάλασσα ανάμεσα στην Ίμβρο και την Τένεδο;».

Εξωτερική άποψη από το στόμιο του σπηλαίου του Αγίου Γκώνενα.

Ακόμα και για κάποιον που δεν είχε την τύχη (προς το παρόν) να επισκεφθεί το εν λόγω σημείο, φαίνεται ότι η έντονη παράκτια γεωμορφολογία, η «αγριότητα» του πελαγίσσιου τοπίου και οι περίξ υψομετρικές διαφορές καλλιεργούν μια ιδιαίτερη αίσθηση του Υψηλού και του Θείου... Δεν είναι τυχαίο λοιπόν, ότι η συγκεκριμένη περιοχή είναι ζωσμένη με θρύλους...

Λήψη από το εσωτερικό του σπηλαίου του Αη Γκώνενα.

Αρχικά, σύμφωνα με την παράδοση, τον καιρό της ειδωλολατρείας στους ναούς του Αγριδιανού βουνού παρουσιάστηκε ένας νέος που είχε έλθει από την Ανατολή, ο Κόνων, και άρχισε να διδάσκη για τον Χριστό συμβουλεύοντας τους να αφήσουν τα είδωλα. Μα τόσο ο κόσμος όσο και το ιερατείο τον έδιωξαν με φοβέρες και απειλές. Φεύγοντας ο Κόνων, τους είπε πως σε μια ώρα, θα γίνη μεγάλος σεισμός και θα καταστραφούν οι ναοί και άνθρωποι πολλοί θα χαθούν. Σε λίγο έγινε πολύ μεγάλος σεισμός στο νησί. Όλοι οι ειδωλολατρικοί ναοί καταστράφηκαν και σκεπάστηκαν από βράχους. Το μέρος αυτό το λένε ακόμα και σήμερα «Θαμμένη γη». Αμέσως, ο Κόνων κυνηγήθηκε από το πλήθος μέχρι τις νότιες παραλίες του νησιού. Μα ενώ ο όχλος πλησίαζε για να σφάξει τον Κόνωνα, αυτός χτύπησε με τον αγκώνα του ένα μικρό «κρημνάρι» και αμέσως έγινε ένας απόκρημνος βράχος στην άκρη της θάλασσας που χώρισε τον Κόνωνα από τους διώκτες του. Στον βράχο αυτόν σχηματίστηκε μια μεγάλη σπηλιά. Το κούφωμα αυτό του βράχου, που γεμίζει θάλασσα με τη νοτιά, έγινε η κατοικία του Κόνωνα, που άγιασε και πέθανε εκεί και οι νησιώτες τώρα μόνον όταν είναι γαλήνη περνούν και ανάβουν το καντήλι του. Οι ειδωλολάτρες, βλέποντας το θαύμα, γύρισαν πίσω και πίστεψαν στον Χριστό. Η ακρογιαλιά αυτή με τους βράχους και τη σπηλιά, φέρνει το όνομα έως τώρα ο Άγιος Κόνενας.

Παράλληλα, αποτελεί ιστορικό γεγονός ότι στο δεύτερο μισό του 5ου αιώνα μ. Χ. έγιναν πολλοί και ισχυροί σεισμοί στο Βυζαντινό χώρο (Πόλη, Θράκη,

Ελλάσποντος, Ιωνία, νησιά Β.Α. Αιγαίου). Άρα, με βάση το συνδυασμό Παράδοσης και Ιστορίας μάλλον η τελευταία ειδωλολατρική (Καβείρια) εορτή έγινε στην Ίμβρο κάποια χρονιά όπου μέγας σεισμός συνεκλόνησε το νησί. Οπότε, είναι βάσιμη - ορθολογική η εικασία ότι οι Ιμβριώτες έγιναν Χριστιανοί σε αυτή την περίοδο και όχι νωρίτερα.

Παρενθετικά, επισημαίνεται ότι ο Άγιος Κόνων από την Ισαυρία της Μικράς Ασίας (τέλη 1ου αιώνα μ.Χ.), σύμφωνα με την ορθόδοξη παράδοση, βαπτίσθηκε και καθοδηγήθηκε από τον Αρχιστράτηγο Μιχαήλ ο οποίος του χορήγησε τη χάρη των παράδοξων θαυμάτων. Έτσι, μια μέρα όπου ο Άγιος Κόνων επισκέφθηκε - προσευχόμενος στον Κύριο- έναν ειδωλολατρικό ναό, τα είδωλα έγιναν κομμάτια και το ιερό των Εθνικών συγκλονίστηκε εκ βάθρων. Για τον λόγο αυτό συνελήφθη από τον άρχοντα Μάγνο και βασανίσθηκε. Όταν αφέθη ελεύθερος, οι Χριστιανοί τον περιέθαλψαν και τον περιέβαλαν με το σεβασμό τους. Μετά από δύο χρόνια, ο Άγιος Κόνων κοιμήθηκε με ειρήνη παραδίδοντας την αγία του ψυχή στον Θεό. Κατά τα χρόνια της εικονομαχίας χριστιανοί μετέφεραν στην Πάφο της Κύπρου την αγία Κάρα του οσιομάρτυρα. Η μνήμη του τιμάται στις 5 Μαρτίου.

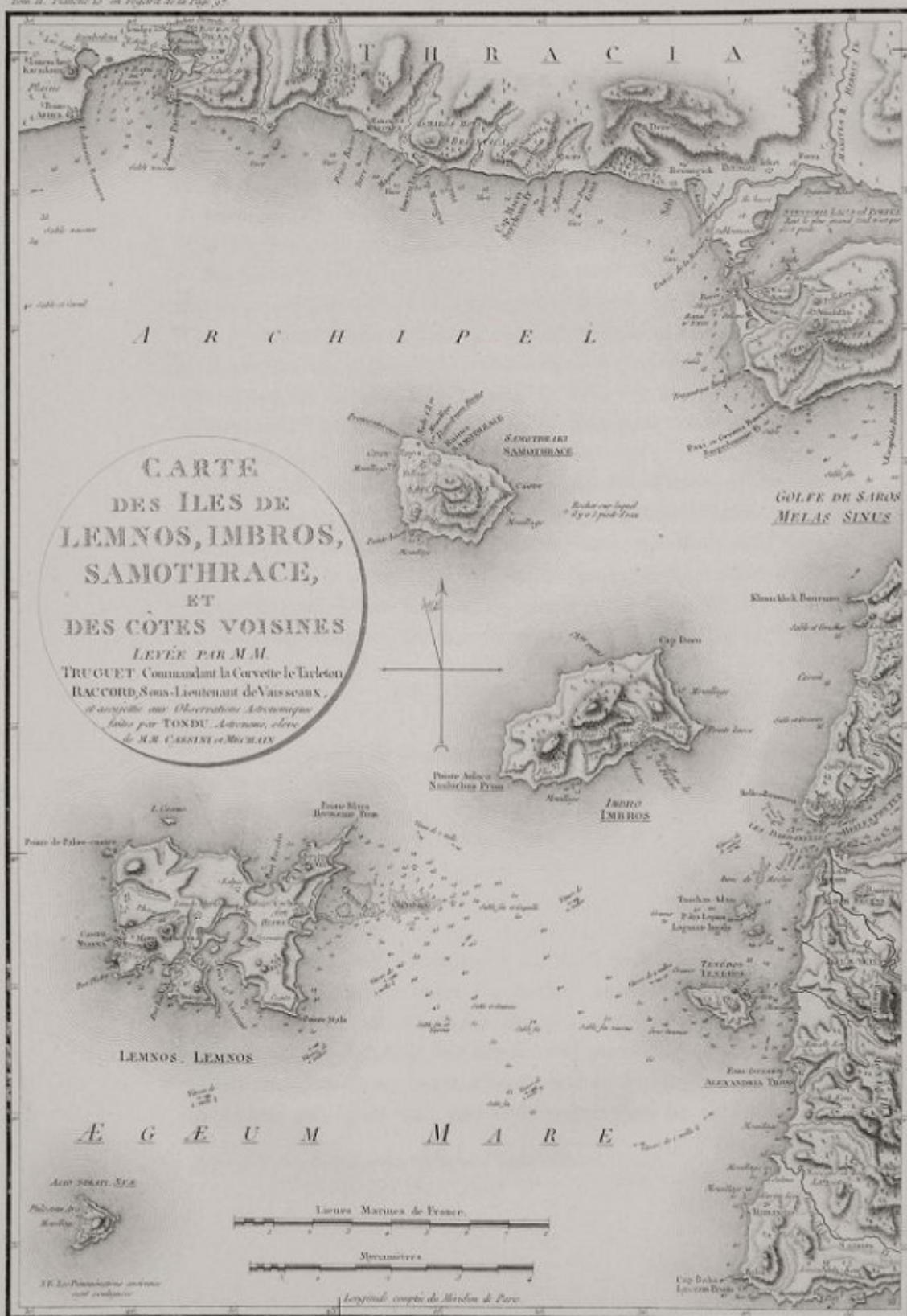
Λήψη από το εσωτερικό του σπηλαίου του Αη Γκώνενα.

Εν συνεχεία, παρατίθεται μια άλλη εκδοχή, σύμφωνα με την οποία ζούσε κάποτε στις νότιες ακτές της Ίμβρου, στα σύνορα Αγίων Θεοδώρων και Σχοινουδίου, ένας αγράμματος βοσκός. Η καρδιά του ήταν γεμάτη αγάπη και αθωότητα. Δεν ήξερε τι

θα πει κακός λογισμός. Ίσως να ήταν ο «πτωχός τω πνεύματι» των Μακαρισμών. Έβοσκε τα πρόβατά του ολομόναχος στις γύρω πλαγιές και ποτέ δεν είχε βλάψει κανέναν. Έτσι, μέσα σε αυτό το -έμπλεο εύλαλης σιωπής- περιβάλλον, η ζωή του κυλούσε ήρεμα με ευγνωμοσύνη για τα καλά που του χάριζε ο Θεός. Όμως, βρέθηκαν κάποιοι καλοθελητές, που δεν δίστασαν να τον κατηγορήσουν στον Δεσπότη ότι δήθεν ήταν άθρησκος και ότι ζούσε μέσα στην αμαρτία.

Ο Δεσπότης, που ήταν τότε στην Τένεδο, μπήκε στο καράβι και κίνησε να τον βρει για να τον νουθετήσει. Όταν συναντήθηκαν, ο βοσκός του προσέφερε γάλα, τυρί κι έσφαξε ένα αρνί για να του κάνει το τραπέζι. Κατά τη στιχομυθία που ακολούθησε ο Δεσπότης κατάλαβε ότι είχε να κάνει με έναν άγιο άνθρωπο και αμέσως παραιτήθηκε από τον αρχικό σκοπό που είχε, να δώσει συμβουλές και συστάσεις. Προσπάθησε μόνον να του μάθει μια σύντομη προσευχή για να τη λέει κάθε μέρα: «Υπεραγία Θεοτόκε, σώσον ημάς». Κατόπιν, ο Δεσπότης τον αποχαιρέτησε κι έφυγε.

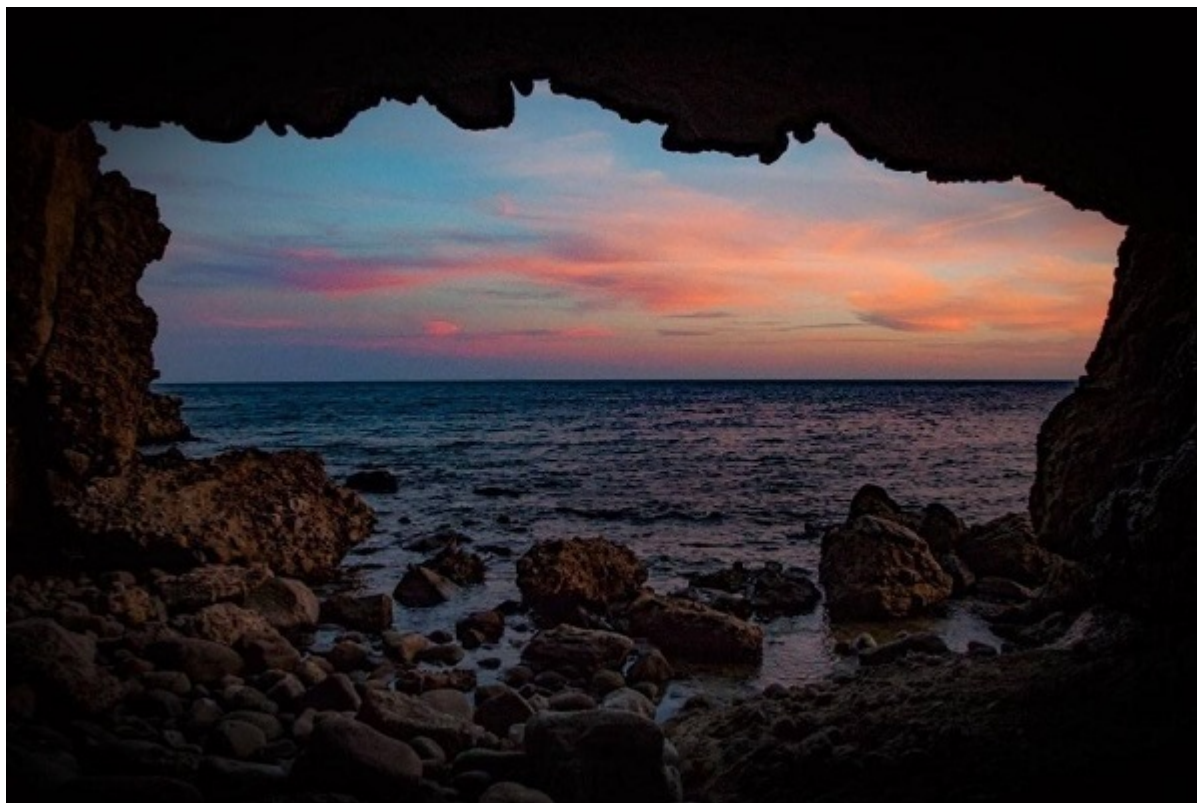
Σε λίγο ο βοσκός δοκίμασε να πει την προσευχή, αλλά την είχε ξεχάσει. Αγνάντεψε προς τη θάλασσα. Το καϊκι του Δεσπότη είχε ξεμακρύνει. Έψαχνε με αγωνία να βρει κάτι που θα τον μετέφερε στο καράβι. Είδε το δέρμα του αρνιού που το είχε πετάξει στη θάλασσα. Χωρίς να διστάσει ανέβηκε πάνω του και άρχισε να... πλύνει γρήγορα προς το καράβι. Σε λίγο το είχε ήδη πλησιάσει. Ο Δεσπότης βλέποντας το παράδοξο αυτό θέαμα, σταυροκοπήθηκε συγκλονισμένος. Τότε, ο άδολος ποιμένας του φώναξε:

- «Θύμισέ μου, Παπούλη, τι να λέω στην προσευχή μου;!»

- «Παιδί μου, ο δρόμος σου είναι ο δρόμος του Θεού. Να λες ό,τι θέλεις στην προσευχή σου. Ό,τι θέλεις!», του απάντησε ο εμβρόντητος λειτουργός του Θεού.

Ο βοσκός πλέον επέστρεψε προς το νησί. Στο μεταξύ, είχε ξεσπάσει μια δυνατή μπόρα. Κατακλυσμός σωστός. Όταν πάτησε το πόδι του στην ακτή, δεν είχε που να προφυλαχτεί. Καθώς σήκωσε τα μάτια στον ουρανό, σαν να φωτίστηκε το μυαλό του. Χτύπησε δυνατά με τον αγκώνα του έναν πελώριο βράχο στην ακρογιαλιά και... ω του θαύματος, ο βράχος άνοιξε στα δύο και μια σπηλιά σχηματίστηκε. Εκεί μέσα βρήκε καταφύγιο ο βοσκός και τα πρόβατά του. Από τότε η τοποθεσία αυτή της Ίμβρου λέγεται Άη Γκώνενας.

Από τις διάφορες εκδοχές του τοπικού θρύλου, επελέγησαν και παρουσιάστηκαν οι δύο επικρατέστερες οι οποίες έχουν διασωθεί από Ιμβριώτικο στόμα σε στόμα κι από Ιμβριώτικη γενιά σε γενιά. Έτσι, στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια σύντομη αναφορά και στο πως είδαν - κατέγραψαν οι ξένοι την περιοχή του Άη Γκώνενας διαχρονικά. Ήτοι, «Εν Ίμβρω υπάρχουσι πολλά παρεκκλήσια εις τας πεδιάδας και βουνά ονομαζόμενα εξωκκλήσια. Όταν δε έλθη η μνήμη εκάστου εξωκκλησιού, συνάγονται εξ όλων των χωρίων και πανηγυρίζουσι τρώγοντες και πίνοντες και χορεύοντες μετά την εν τω παρεκκλησίω θείαν λειτουργίαν. Αν κατά την μνήμην παρεκκλησιού τινός συμπέση χειμών δριμύς, ή νηστεία, τότε εκ συμφώνου προσδιορίζουσι διά την πανήγυριν ημέραν τινά του θέρους. Τοιούτο παρεκκλήσιον ευρίσκεται και εις όνομα του αγίου Κόνωνα εις παράλιον τινά βράχον έχον την θύραν προς την θάλασσαν. Πιστεύεται δε ότι εκεί ησκήτευσεν ο άγιος Κόνων, όστις διά του αγκώνος ωθών τον βράχον εσημάτισε το σπήλαιον (εκκλησία) όθεν και Κόνων εκλήθη ως εκ του αγκώνος, προφέρεται δε άγιος Γκόνενας».

Τελειώνοντας, είναι σχεδόν βέβαιο ότι ποτέ δεν υπήρξε εκεί ναυδριο – εκκλησάκι με την αυστηρή έννοια του όρου της ναοδομίας. Με τοίχους, σοβάδες, πόρτα και παράθυρα. Ίσως όμως αυτή η διαπίστωση να στερείται βαθύτερου νοήματος, καθότι ο Οίκος του Θεού δεν χτίζεται τόσο με δομικά υλικά όσο με των ανώνυμων ανθρώπων «της καρδιάς το πύρωμα» και την Πίστη. Στοιχεία τα οποία δεν έλειψαν ποτέ από τους αδελφούς Ιμβρίους. Δυστυχώς, όπως συνήθως συμβαίνει, ήρθε το γκρίζο πέπλο της Πολιτικής Ιστορίας να επισκιάσει τα πολύχρωμα βιώματα της Λαογραφίας και των θρύλων, τα ψυχωφελή παραμύθια της γιαγιάς στο παραγώνι. Το πνεύμα των χρόνων της λευτεριάς (1912 – 1923) ξεθώριασε. Δεν άντεξε! Η κατάφωρη παραβίαση των συμφωνιών, οι εποικισμοί, τα «σχέδια διάλυσης» οδήγησαν συντεταγμένα στον αφελληνισμό (και αυτής) της περιοχής.

Η παρούσα αναφορά ας είναι αφιερωμένη στους «κοσμοπλεύστες» καταγόμενους από τη γλυκερή νησιωτική τριάδα Ίμβρο, Τένεδο και Κύπρο. Από αυτά τα παραδεισένια ελληνογενή νησιά που είναι τόσο γειτονικά μεταξύ τους στους καρδιακούς «θεματικούς χάρτες» της νοσταλγίας και της θύμησης...

Πηγές:

1 «Το βιβλίο του Στρατιώτου», Σύνδεσμος Ψυχαγωγίας Πολεμιστών, εκδόσεις Σιδέρη, Αθήναι, 1924

2 «Οι εκκλησίες και τα ξωκλήσια της Ίμβρου», Μητροπολίτης Μύρων - Δρ. Χρυσόστομος Καλαϊτζής, Εταιρεία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής, Αθήνα, 2007

3 Φωτογραφικό υλικό του Δημήτρη Αραμπατζή, τον οποίον θερμά ευχαριστούμε και συγχαίρουμε για το έργο του.